

De stelling van Rik Coolsaet: Het is dwaasheid om naar Vlaamse onafhankelijkheid te streven

Hoe kan België, waar het compromis tot kunstvorm is verheven zo met zichzelf in de knoop komen? Politicoloog en Brusselaar Rik Coolsaet spreekt met **Folkert Jensma** over Europa, het nut van afgevijlde klauwen en Vlaamse arrogantie. En de Belgische brandlucht.

Hoe kijkt de buitenwereld naar België?

„Diplomaten beschouwen België vaak als een goede graadmeter van wat elders in Europa óók kan gebeuren. Zij voelen aan dat debatten bij ons, breuklijnen, zich vaker zullen voordoen. Dat het een mini-Europa is, tevens ijkpunt voor de Europese federale orthodoxie. Ik geloof dat ook – een akkoord tussen Walen en Vlamingen kan iets zeggen over een Europees compromis. En men kijkt naar België als het over Centraal-Afrika gaat. Daar is bij ons een heel duidelijke expertise aanwezig – en empathie.”

Neemt u eens concrete voorbeelden?

„Eind jaren tachtig pruttelde België over modernisering van kernwapens. Daarin waren we de eerste – de brullen de muis. Daarna is de rest van de Europese landen gevolgd. Zie ook het optreden van minister Louis Michel (Buitenlandse Zaken) in de kwestie-Pinochet – België legt accenten in zijn internationale beleid die voorbodes kunnen zijn van wat er in Europa gaat komen. We hebben het vanaf 1966 gezien met de politiek van toenadering tot de communistische landen van minister Harmel. Dat werd vanaf 1968 gevolgd door Duitsland. Europa is veel meer verinnerlijkt in de psyche van Belgische beleids- en opiniemakers. Je kunt hier soms surfen op een onderstroom die later duidelijk wordt in andere Europese landen.”

In Nederland heet dat gidsland.

„Toen Michel minister was heb ik ook wel gezegd dat we moesten opletten dat ons niet hetzelfde overkwam als Nederland. Je kunt geïsoleerd raken. Dat bedreigt je positie bij je Europese standpunten. Tegelijk zit er een pragmatisme in de genen van Belgische beleidsmensen die in Nederland grotendeels afwezig is, precies omdat je in het Belgische bestel voortdurend compromissen moet sluiten. In België moet je voortdurend rekening houden met anderen. Dan ben je ingeënt tegen het gevaar van gidsland-zijn.”

Tegelijk zien de Belgen de eigen natie hooguit als een holding, een zaak van de elite, waar Walen en Vlamingen met de rug naar toe staan. Niemand is Belg.

„Daar ben ik het niet mee eens. Uit waardenonderzoek blijkt dat de Belgische identiteit een dubbelidentiteit is die automatisch is en impliciet. Niemand zegt het hardop. Maar men is hier Vlaming en Brusselaar. Waal en Belg. Vlaming en Europeaan. Brusselaar en Belg, en Vlaming en Belg. Ik heb het al vaker gezegd en geschreven. Vlamingen zijn noordelijke Belgen en geen zuidelijke Nederlanders. We hebben hier onderling meer met elkaar gemeen dan met Nederlanders, Duitsers of Fransen.”

Beleven we nu de splitsing van België?

„Ik zie dit als symptoom van een Europese crisis. Bij ons onderzoek naar radicalisering en terreur valt het groeiende belang van identiteit op. Het gevoeligheid is een wereldwijd fenomeen en belangrijker dan 15 jaar geleden. De poli-

Rik Coolsaet is hoogleraar internationale politiek aan de Universiteit Gent en directeur van het Koninklijk Instituut voor Internationale Betrekkingen Egmont in Brussel. (Foto's Eric Demildt)

tië speelt daarop in en manipuleert dat gevoel: de behoefte je ergens aan vast te klampen. Dat maakt vandaag dat zowel Vlamingen als Walen radicaliseren. Er is bovendien een groeiende kloof tussen elite en bevolking. Er is duidelijk een veel grotere separatistische neiging bij de elite dan bij de bevolking. Je ziet zelfvertrouwen en zelfgenoegzaamheid aan de ene kant en heel grote onzekerheid, angst bij de mensen die het minder goed hebben.”

Is het klassiek arm tegen rijk? U schrijft over Vlamingen als bewoners van zo'n rijke ommuurde wijk-met-slagboom die zich afwenden van de armelui.

„In heel Europa is er een neiging van rijke stadsgewesten of regio's om zich niks meer aan te trekken van de rest. In internationale opiniepeilingen zie je hyper-egoïsme, onzekerheid, onrust en vastklampen aan eigen identiteiten. Het rijke Italiaanse noorden tegen het zuiden. Barcelona tegen Madrid. Schotland tegen Engeland. Die welgestelde Antwerpse randgemeenten die Vlaams Belang stemmen – dat is egoïsme van de *nouveaux riches*. We zitten hier in een Europese crisis.”

De wijsheid van het moment luidt dat deze crisis 'anders' is, dieper gaat. Er is geen nationale politieke agenda meer, een onervaren politieke klasse, een Vlaams zelfvertrouwen dat geen maat houdt en een onverwacht militante Waalse houding.

„Die Waalse houding is schrik. Wat de Vlaming ziet als Waalse arrogantie zien de Walen precies andersom. Die zien dat bij ons. Dat heeft alles te maken met die zelfgenoegzaamheid van een middenklasse die pro-Vlaams is geworden, maar om egoïstische redenen. Niet

meer om culturele en sociale ontvoogdingsredenen, waar de Vlaamse beweging mee is begonnen. Vlaanderen is rijk geworden door de komst van de Amerikaanse multinationals in de jaren zestig. Wij tonen nu de arrogantie die de Franstalige bourgeoisie vroeger tegenover de Vlaming had.

„In die context is deze generatie politici opgegroeid – dat is een andere dan de Belgische politici van vroeger. Zij leren nu. Zij zitten op de kweekschool: om van provinciale politici nationale politici te worden.”

Zij moeten nog Belg worden?

„Zij moeten in hun Vlaming-zijn incalculeren dat zij óók Belg zijn. Het unieke Belgische exportproduct is dat je als bevolkingsgroep niks kunt verkrijgen dat jou dierbaar is als je dat niet ook laat aanvaarden door de andere groep. En dan moet je ook water bijde wijn doen. België is tot nu door elke crisis doorgesparteld. Dat gaat hier ook gebeuren.”

Toch hangt er een brandlucht in België die niet gebruikelijk is.

„Dat komt omdat er een vocaal heel sterke groep aan Vlaamse zijde is, die de ayatollah van het Vlaams nationalisme speelt. Dat heb je bij de Walen ook, het FDF, maar hun leider, Olivier Maingain is ingekapseld. Zijn klauwen zijn veel meer afgevijld. Hun nationalisme bepaalt ook niet de Waalse geschiedenis. Langs Vlaamse zijde heb je N-VA en Vlaams Belang – die zijn verweven met de Vlaamse geschiedenis. Zij vormen samen een zweepslag die Vlaamse politici steeds doet vrezen om niet als voldoende Vlaams over te komen.”

Is het denkbaar dat België zichzelf uit de

Vlaanderen zich morgen afhankelijk maakt, de Brusselaars samen met Wallonië en de internationale instellingen de rompslaat België zullen vormen. Vlaanderen wordt dan een klein land in de wereld, dat nog wel een flink deel van de federale staatsschuld moet betalen.”

Heeft deze crisis betekenis voor Nederland?

„Zeer tot mijn spijt zijn de relaties tussen België en Nederland veel minder goed dan goed is voor België. We zouden samen veel meer kunnen doen. Nederland acht zich de kleinste van de grote lidstaten. Wij Belgen weten dat wij dat niet zijn. En wij weten dat Nederland dat ook niet is. Om die reden hebben België en Vlaanderen aan de ene kant en Nederland zich van elkaar verwijderd. Ik heb van dichtbij de periode-Van Mierlo als minister van Buitenlandse Zaken meegemaakt. Die redeneerde juist niet in die termen. Dat werkte ontzettend goed, tussen Nederland, België en Luxemburg, binnen de EU, NAVO, de WEU. Toen kwam Van Aartsen en toen was het gedaan. Het Benelux vooroverleg was weg. Als het al doorging was het *gentlemen's* praat. Ik zie geen voordeel voor Nederland van een zelfstandig Vlaanderen. En geen verschil. België is nu een vreemd land aan de zuidgrens van Nederland en dat zal Vlaanderen straks ook zijn.”

Buiten België wordt nu gespeculeerd over Brussel als zelfstandig Europees District, à la Washington DC.

„Dat kan niet. We zijn niet meer in de achttiende eeuw, he! Er leven mensen in Brussel en die voelen daar niets voor. Het is *political fiction*. Ik zou het de EU ook niet aanraden. Vlamingen en Walen zijn het daarover trouwens wel eens – een Brussels 'DC' moet er zeker niet komen. Er bestaat trouwens ook een Brusselse identiteit die compleet verschilt van de Waalse of Vlaamse. Uit onderzoek van de Vrije Universiteit Brussel blijkt dat er heel weinig Vlamingen en Walen wonen die zich als zodanig identificeren – men is Brüsselaar. Het is de eerste en enige multiculturele, meertalige stad van België, een experiment op zich. Walen en Vlamingen begrijpen er niets van – er wordt over gesproken of het een vreemde planeet is die je van buiten kunt regelen. Als er al over wordt gesproken.”

Wanneer kunnen we de Belgische vlag strijken?

„Als je een oplossing vindt voor Brussel. Maar die vind je niet. Het moet mij van het hart, maar wat er nu in de formatie gaande is met dat opbieden tegen elkaar, vind ik kiezersbedrog. In de hele campagne is er bijna met geen woord gesproken over het communautaire: het woord splitsing mocht zelfs niet worden gebruikt door de kandidaten. Dat was een instructie! Geen enkele partij speelde dit op! Dat was helemaal niet het issue. Het is boerenbedrog als dat nu wordt uitgespeeld.

„Voor de verkiezingen konden er nog hele rationele voorstellen worden gedaan – dat je buitenlandse handel toch maar beter federaal kunt organiseren. Dat het regionaliseren van de geluidsnormen dwaasheid is. Maar niemand durft dit nog hardop te zeggen, omdat men leeft onder de fatwa's van de Maingains en de De Wevers. Er zouden een paar significante politici moeten opstaan die zeggen: de speeltijd is voorbij, laten we eens openstaan voor elkaars ideeën. Wat kun je beter Belgisch doen en wat Vlaams of Waals. Het gezond verstand zal uiteindelijk wel boven drijven. Daar durf ik mijn kop wel om te verwedden. We hebben nog tijd.”

markt neemt en er straks twee nieuwe kleine landjes bij het federale Europa willen onder het motto 'Liever de EU dan België'?

„De verdamping van België? Wie zei dat ook alweer, Bart de Wever (leider N-VA; red.)? In tegenstelling tot wat de Belgen lang gedacht hebben komt er nooit een Verenigde Staten van Europa waar lidstaten in kunnen opgaan. Waar je België als laatste tussenschot uiteindelijk voor kunt opheffen, zoals gedacht werd. Europa blijft een combinatie van natiestaten, gewesten, supranationale organen en verschillende beslissingsmodellen. Europa zal uit gelaagde structuren blijven bestaan. Dus zullen lidstaten altijd een noodzakelijke component van Europa blijven. En dan moet je een rationele vraag stellen: doe je dat beter als Vlaamse republiek dan als Belgisch koninkrijk. Reken het maar uit. Als België heb je twaalfstemmen in de Raad van Ministers. Als Vlaanderen apart gaat, kom je uit op zeven. Dan weeg je minder mee. Kun je minder coalities maken. Voor de verdediging van de belangen van Vlaanderen is België een betere hefboom. Het is dwaasheid om in het kader van Europa naar Vlaamse onafhankelijkheid te streven.”

Dat is niet de perceptie van de politieke klasse in Vlaanderen.

„Nee. Ik denk dat ze nog niet beseffen dat België blijft. Een deel wel, de oudere generatie: Dehaene, Tobback, Anciaux – die begrijpen dat België een meerwaarde is voor Vlaanderen. Het is dom om het op te geven. Het kan ook niet. Ik geloof dat Karel de Gucht België als een Siamese tweeling beschreef die met het hoofd aan elkaar zit. Dat is Brussel. Dat kun je niet kwijt. Eyskens zei dat als